

УДК 37.031.2:437.3

О. В. Валенкевич,

аспірант

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

o_valenkevych@ukr.net

ORCID: 0000-0002-9583-6024

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕСЬКИХ МУЗЕЇВ (НА ПРИКЛАДІ "НАУКОВОГО ЦЕНТРУ "ТЕХМАНІЯ" У МІСТІ ПЛЗЕНЬ")

У статті розглянуто діяльність чеського дитячого музею "Науковий центр "Техманія" у місті Плзень", де навчають та розвивають дітей з використанням інтерактивних технологій. На основі вивчення напрямів науково-технічної освіти конкретної дитячої музейної установи (ігрові форми, 3D-кінотеатр, програма діяльності Дитячої групи, розвиток інфраструктури музею) визначено місце дитячого музею в системі неформальної освіти Чеської Республіки. Зроблено висновок про необхідність запровадження досвіду такої роботи у вітчизняних дитячих музейних установах.

Ключові слова: культурно-освітня робота, чеський дитячий музей, інтерактивне навчання, науковий центр, музей науки й техніки.

Постановка проблеми. Реформування сучасної української національної школи, що ґрунтується на принципах гуманізації та гуманітаризації, зв'язку освіти та виховання з життям (Концепція "Нова українська школа" [1]), визначає необхідність окреслення нового місця музею у шкільній освітній системі. За таких умов актуалізується потреба розробки широкого спектру напрямів та форм музейно-педагогічної діяльності як ключового засобу узгодження навчальних знань із безпосереднім сприйманням дитиною оточуючого світу поза аудиторією; збагачення змісту взаємодії музею та школи як суспільних освітніх інститутів; створення нових передумов поєднання їх зусиль у визначеному напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні галузі сучасної освіти у взаємозв'язку з культурною діяльністю досліджували Б. Гершунський, В. Зінченко, Л. Підласий та інші вчені. Концепції художньої освіти та виховання засобами музею розглядали М. Гнедовський, А. Ліхтварк, Г. Осборн та інші видатні науковці. Про розуміння ролі художнього музею як соціокультурного інституту, що формує естетичний і художній смаки, творчі можливості, говориться у працях А. Бакушинського, Н. Романова, Н. Федорова та інших дослідників особистості. Культурно-освітню діяльність музеїв України проаналізовано у роботах Т. Белофастової [2], Л. Великої, Л. Гайди [3], Н. Ганнусенко, І. Довжук [4], Н. Капустіної, О. Караманова, А. Луньова, Н. Мартем'янової, В. Снагощенко [5], В. Якубовського та інших учених. Основи музейної педагогіки, взаємодії чеських музеїв із закладами освіти розглядали А. Брабцова [6], Л. Лудікова [7], П. Шобаньова, В. Юва [8] та інші дослідники.

Окреслення невирішених питань. Однак у роботах вітчизняних науковців відсутня цілісна концепція діяльності дитячих музейних установ з орієнтацією на реалізацію ними освітніх траєкторій, а практично організована співпраця музеїв та шкіл має несистемний характер і ґрунтується, як правило, на ентузіазмі окремих педагогів та незначній державній підтримці. Наприклад, "Урок музейних працівників для школярів" проводять у Національному музеї, Музеї історії релігії та Історичному музеї у Львові. Активна співпраця вчителя й учнів організована в Національному художньому музеї України, Києво-Печерському історико-культурному заповіднику, коледжі ім. В. Сухомлинського (Київ), Дніпропетровському історичному музеї (Дніпропетровськ), "Домі Блещунова" та Історико-краєзнавчому музеї (Одеса), Рівненському обласному краєзнавчому музеї [9]. У всіх цих випадках мова йде, швидше, про епізодичну діяльність, ніж про добре організовану співпрацю.

Мета статті. Зважаючи на зазначене вище, вважаємо за необхідне продовжити вивчення освітнього потенціалу дитячих музейних установ Чеської Республіки, де накопичений значний досвід співпраці музеїв та закладів освіти. За основу розгляду взято діяльність чеського дитячого музею Науковий центр "Техманія" у місті Плзень.

Виклад основного матеріалу. Серед багатьох дитячих музейних установ Чеської Республіки Науковий центр "Техманія" займає особливе місце, оскільки є сучасним музеєм науки й техніки. Його виникнення не випадкове. Уперше музеї науково-технічного спрямування з'являються у шістдесятих роках ХХ ст. у США. Поштовхом для відкриття музеїв-лабораторій став запуск першого штучного супутника Землі у 1957 р., що визначило необхідність якнайшвидшого перегляду системи освіти, особливо її науково-технічного блоку. Науковим підґрунтям нового унікального проекту стала розроблена швейцарським психологом Ж. Піаже теорія операційного інтелекту та сенсомоторної асиміляції, яка визначала необхідність *активної взаємодії* дитини з реальним світом. У загальному контексті ідеї Ж. Піаже вперше знайшли своє реальне втілення у діяльності М. Спока (1961 р., у Бостонському дитячому музеї). У цей же час (1969 р.) за ініціативою відомого фізика і педагога

Франка Оппенгеймера у Сан-Франциско відкривається особливий музей і одночасно освітній центр, що отримав назву "Експлораторіум", де відвідувачів знайомили з науковими теоріями через досвід і експеримент. Науковий центр "Техманія", як освітній пілотний проект, що діє з 2006 року в місті Пльзень (Чеська Республіка), продовжує традиції розвитку науково-технічного блоку дитячих музейних установ.

Засновниками проекту стали Західно-Європейський університет у м. Пльзень і ТОВ "Шкода Холдинг", що поставили за мету зробити "Техманію" частиною неформальної освіти Чеської Республіки [10]. Для відвідувачів проект відкрито 4 листопада 2008 року.

"Техманія" як член Чеської асоціації наукових центрів став інституцією, орієнтованою на постійне ініціювання, підтримку інтересу відвідувачів до вивчення математичних, технічних та природничих наук у початковій, середній та вищій школах. Пльзеньський "Науковий центр" одночасно є експериментальною станцією для допитливих, осередком неформальної освіти та популярною туристичною "Меккою".

Метою його роботи визначено підвищувати та забезпечувати інтерес суспільства до науки та техніки; допомагати учням, студентам і родинам з дітьми знаходити й розвивати особисте ставлення до науки й техніки та в повсякденному житті відкривати можливості людського пізнання; орієнтувати дітей і молодь на поєднання їх професійної кар'єри з наукою і технічними спеціальностями.

Роботу Наукового центру забезпечує команда фізиків-едутайнерів – університетських студентів чи випускників, які в наукових центрах популяризують знання серед широкого загалу, виступаючи у ролі ведучих чи акторів наукових програм ("едутайнер" – від англ. "educative entertainer", тобто "освітній шоумен"). Програми готуються у сучасних прекрасно обладнаних лабораторіях біології, фізики, хімії або в майстернях.

За таких умов "Науковий центр" пропонує тематичні експозиції, присвячені науці та техніці, які охоплюють цілий ряд напрямів (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Основні напрями діяльності "Наукового центру "Техманія"
(місто Пльзень, Чеська Республіка)**

№	Напрямок	Зміст роботи
1	"Хімайстри"	Здійснення подорожей світом хімії; ознайомлення відвідувачів з властивостями води, олії, вогню, характеристиками запахів, хімічних складових, нетрадиційною таблицею хімічних елементів та тими з них, які щоденно оточують людину (експозиція запозичена у голландського наукового центру "Continia")
2	"Угору-вниз"	Здійснення подорожей до глибин Землі: спуск у шахти, ознайомлення з характеристиками земної кори, з видобутком різних корисних копалин. Пошук відповідей на запитання, скільки і яких копалин необхідно для існування вашої кухні (експозиція запозичена у фінського наукового центру "Heureka")
3	"Майбутнє на тарілці"	Обґрунтовується необхідність використання живлення та води для людини. Здійснення подорожей культурною та промисловою галузями знань, що виникли з цієї біологічної потреби. Визначається роль їжі як однієї з найважливіших проблем сьогодення, її значення у житті людини
4	"Експозиція Всесвіт"	Здійснення подорожі від рівня моря до відомого нам кінця Всесвіту
5	"Водяний світ"	Запрошення пограти з водою, від хмар до греблі, з підземних вод угору; пройти різноманітними маршрутами, що здійснює вода; подивитися, що вона може; ігри з водою; вода як живлення та чудо
6	"Мала наука"	Експозиція для відвідувачів від 3 років, які знайдуть машину часу, ігрові сходинки, калейдоскоп, ковзанку чи облогу замку. Пізнання фізичних законів у ігровій формі
7	"Людина і звірі"	Гра, де здійснюється порівняння людини з представниками тваринного світу (Наскільки стискають щелепи алігатора? Скільки води є в тілі медузи? Хто дожене курку?)
8	"Едудоріум"	Вивчення фізики за допомогою 60 експонатів, засноване на інтерактивності. Відвідувачі безпосередньо контактують з експонатами, пізнаючи таким чином механічні, оптичні чи акустичні властивості фізичних одиниць
9	"ЦеЦікаво"	Залучення дітей до наукових ігор та головоломок
10	"150 років промисловості Пльзеньського краю"	Мандрівка до першого у світі ламінованого локомотиву, найстарішої електричної машини "Шкода", єдиного існуючого тролейбусу "Шкода 3Tr3" та ін.

11	"Під поверхнею"	Проведення експериментів: які сили на морі впливають, де і як виникають, спосіб впливу на морську стихію. Відвідувачі самостійно утворюють хвилі, водяні вири, цунамі, керують кораблем, вчаться залишати його, коли він тоне та багато іншого
12	"Фільмограння"	Здійснення спроби зрозуміти сучасні й класичні фільмові трюки (затримання кадрів, гра на перспективу тощо). Інтерактивне вивчення окремих експонатів, знімання власного фільму, в якому відвідувач виконає головну роль
13	"Відновлювальні джерела енергії"	Показ відвідувачам енергії біомаси, сонця, вітру чи ядра, демонстрація правильного використання енергії вдома, показ шляху електрики з електростанції до споживача, вивчення цікавих особливостей електростанцій
14	"Entropa"	Напрямок символізує чеське представництво в Європейському Союзі: огляд цікавих експозицій, запозичених в інших наукових центрах Європи

[3]

Значні зміни відбулися в діяльності "Техманії" в 2014 р., коли закінчилася реконструкція головної експозиції залу з новими *інтерактивними експонатами* (людське тіло, альтернативні джерела енергії, фільмова і телевізійна техніка, водяний світ та ін.). Інноваційні засоби дозволили в ігровій формі продемонструвати певні технічні чи природничі процеси та, головне, забезпечили можливість відвідувачу здійснювати пряме дослідження реальних предметів через взаємодію з ними ("*hands on*", "*participatory exhibit*", "*please, touch*"), а також здобувати та закріплювати техніко-природничі знання у нестандартних умовах [10].

Матеріал з фізики, хімії, математики, астрономії чи біології став підґрунтям для розробки цілого ряду *інтерактивних форм освітньої діяльності музею*, серед яких освітні шоу, інтерактивні програми та тематичні траєкторії в лабораторіях чи майстернях.

Так, *наукові шоу* для громадськості з самого початку свого існування присвячені роз'ясненню фізичних (сила повітря, статична електрика) і хімічних явищ (характеристики та властивості рідкого азоту та ін.).

Ще однією цікавою *формою* роботи Наукового центру є 3D-планетарій (переобладнаний з будівлі ідальні заводу "Шкода" 1917 р., відкритий 4 листопада 2013 року), обладнання якого є одним із найбільш сучасних у Європі та дозволяє продемонструвати тривимірний образ на кулясту поверхню за допомогою технології "Скай Скен". Сучасна інституція пропонує своїм відвідувачам:

2D і 3D-проекцію за тематикою астрономії чи метеорології на півкулю радіусом 14 метрів. Протягом перегляду можна відвідати 140 тисяч зірок, побачити точну модель нашої Галактики, структуру Всесвіту та ін. Крім зображення астрономічних об'єктів, є можливість відтворити ДНК, порівняти атомну структуру вуглецю у формі граніту чи діаманту;

Science on a Sphere – інтерактивний глобус, що дає можливість переносити дані із супутників, візуалізувати космічні тіла тощо (крім "Техманії" аналогічні технології використовуються лише у Варшавському центрі науки "Коперник" та барселонському "Cosmo Caixa");

інтерактивні моделі хімічних та фізичних явищ;

3D-кінотеатр, малий кінозал, де показують науково-популярні фільми у форматі 3D [10].

Центр пропонує *навчальні програми*, орієнтовані на учнів відповідного віку (див. табл. 2).

Таблиця 2

Освітні програми Наукового центру "Техманія"
(відповідно до ступеня шкільної освіти)

№	Ступінь шкільної освіти	Назва програм	Форми, методи, засоби реалізації програм
1	I ступінь початкової школи (6–10 років)	"Людина й її світ", "Розмаїття природи", "Всесвіт і Земля", "Вода й повітря"	Коментування, Наведення цікавих фактів, Заочна мандрівка
2	II ступінь початкової школи (11–15 років)	"Людина й природа", "Фізика. Електромагнітні й світлові поля", "Особливості світла", "Тканини й тіла", "Одиниці виміру", "Всесвіт. Зірки", "Сонячна система", "Географія. Природний образ Землі", "Земля як тіло Всесвіту" (форма, розміри й рух Землі, чергування дня й ночі, рік року,	Інструктаж Коментарі аніматора та вчителя Ведення робочих листів і робочих зошитів Інтерактивні експозиції

		світловий час, часові пояси, межа дат та ін.), "Інформаційні та комунікативні технології. Пошук інформації й комунікація", "Якість та оцінювання інформації та інформативних систем, методи й настрої їх перевірки", "Інтернет", "Опрацювання й використання інформації", "Презентація інформації", "Мова й мовленнєва комунікація. Чеська мова й література", "Мовне виховання", "Словниковий запас і творення слів", "Комунікативне й літературне виховання", "Аудіювання", "Математика та її використання. Числа й змінні величини", "Відношення. Проценти", "Нестандартні практичні завдання й проблеми", "Числові та логічні ряди", "Мистецтво та культура. Образотворче виховання", "Розвиток смислового відчуття", "Одиниці візуального образного вираження" (лінії, форми, об'єми, якість світла та кольору, текстури, відношення та розміщення одиниць на площині, в об'ємі та у просторі, подібність, контраст, ритм, динамічні зміни, структура), "Рефлексія та відношення сприймання очима до сприймання всіма іншими відчуттями" (свідоме сприймання та усвідомлення невізуальних смислів під час власної творчості, рефлексія видів мистецтва (музика, драматургія)), "Смисловий вплив візуального образного вираження" (образотворче мистецтво, фотографія, фільм, друкарство, телебачення, електронні медіа, реклама, вибір та комбінування у власній творчості), "Загальне положення об'єктів на площині, в об'ємі, просторі і часовому перебігу" (вираження відношень, рухів та змін всередині та між об'єктами, світлові, кольорові, пластичні й просторові засоби вираження часового проміжку)	Перегляд науково-популярних фільмів у 3D форматі Мандрівки у часі та просторі тощо
3	Середня школа (16–19 років)	"Експозиція. Всесвіт", "Людина і природа", "Географія", "Природне середовище", "Земля як тіло Всесвіту"	Науково-популярні фільми Коментарі учнів та аніматорів тощо

Так, перегляд програми для дітей I ступеня початкової школи (6-10 років) супроводжується коментуванням ведучого про всі планети Сонячної системи. Показують їхню структуру і наводять декілька цікавих фактів про кожну з планет. Учні дізнаються, як треба орієнтуватися на денному та нічному небосхилі. А насамкінець чекає подорож до віддаленої межі відомого людям Всесвіту. Для дітей I ступеня початкової школи пропонуються програми "Людина й її світ", "Розмаїття природи", "Всесвіт і Земля", "Вода й повітря" [10].

Для дітей II ступеня початкової школи (11–15 років) пропонується перегляд коментованої ведучим програми про всі планети Сонячної системи, показується їхня структура й наводяться цікаві факти про кожну з них. Проводиться інструктаж, як орієнтуватися на небосхилі вдень і вночі, проводиться подорож до потаємних закутків Всесвіту.

Кожен учень отримує робочий листок, котрий можна використати під час перегляду, виконати тематичне завдання, щоб запам'ятати одержані відомості. Робочі листки розраховані на учнів 6 і 9 класів, враховують вивчений матеріал про Сонячну систему з фізики й географії. Однак робочі листки можна використати й для учнів інших класів.

Для учнів середніх шкіл (16–19 років) пропонується коментований перегляд програм про всі планети Сонячної системи, їхню структуру та цікаві факти про них. Пропонується курс загального орієнтування у просторі, подорож до найвіддаленіших меж Галактики. Після перегляду учнів можуть користуватися інтерактивними експонатами "Експозиція. Всесвіт" для закріплення отриманих відомостей під час перегляду. Для учнів середніх шкіл пропонуються програми "Людина і природа", "Земля як тіло Всесвіту" та ін. [10].

Крім освітніх програм, музей "Техманія" пропонує *дитячі розважально-навчальні тижневі програми*. Так, для тижня 13–17 лютого 2017 року під назвою "Рай розваг" (для учнів молодшого шкільного віку) пропонуються такі форми роботи:

Понеділок – Ранкове комунікативне коло: поговоримо про Стрітєння, переділ між зимою та весною, вивчимо нову танцювальну пісню "Каламайка".

Вівторок – Ранкові ігри, повторення постановки казки "Халабудка", готуємося до ярмарку, розмальовуємо калачі, ковбаси, малюємо гроші, вирізаємо, англійська мова з Луцкою.

Середа – Англійська з Луцкою (Flupe and his friends), ранкова гімнастика, гра "На ярмарку", діти тренуються бути в ролі продавця, продають свої вироби, знайомляться з лексикою продавця.

Четвер – Ранкове тренування з Петрою, малюємо моделі карнавальних масок, слухаємо платівки, малювання кругів, карнавальних масок великого і малого Ведмеда, знайомство з іншими карнавальними масками (Кобила, Баба), необхідними для постановки п'єси і проведення карнавалу;

П'ятниця – Англійська мова з Луцкою, відвідування музею "Техманія", виготовлення поробок із гудзиків, робота з дрібними деталями [10].

На базі Наукового центру "Техманія" впроваджується програма, за якою працює Дитяча група "Допитливі" (для дітей шкільного віку). Її зміст спрямований на розвиток знань і вмінь дітей у сфері політехнічного виховання, англійської мови, фізичного виховання на засадах індивідуального підходу, співпраці дорослих та дітей.

Робота за програмою Дитячої групи відбувається у спеціально обладнаному приміщенні "Техманії" (кімната на 24 місця з окремим входом, роздягальнею, ігровим майданчиком, їдальнею та ін. допоміжними приміщеннями, обладнаними проектором, розвивальними іграшками) [10] та охоплює три напрями.

Реалізація *першого* з них, політехнічного виховання, здійснюється на основі відвідування виставкових залів Наукового центру, спеціально організованої роботи з конструкторами в ігрових кімнатах та ін. *Другий* напрям роботи – фізичне виховання – передбачає щоденну рухову активність під керівництвом педагогічного працівника Дитячої групи та один раз на тиждень рухливі ігри із фахівцем. Усі заходи відбуваються в ігровій кімнаті Дитячої групи, інколи в залах "Техманії" з використанням допоміжних засобів (скакалки, гімнастичні м'ячі, гімнастичні лавки, обручі, м'які іграшки тощо). *Третій* напрям роботи Дитячої групи – вивчення англійської мови за методикою Гелен Дорон (раз на тиждень протягом 45 хвилин вивчення мови у малій групі, раз на тиждень протягом 50 хвилин вивчення мови у великій групі). Протягом дня навчання забезпечують педагогічні працівники Дитячої групи, слухають з дітьми записи, казки, проводять ігри з використанням засобів для вивчення англійської мови [10].

Як ініціатор, партнер, координатор ряду чеських і міжнародних проектів, команда "Техманії" активно співпрацює з науковими осередками; її проекти включають організацію освітніх змагань, семінарів, тематичних виставок, присвячених потенціалу науково-дослідних центрів, загальнодержавну координацію акцій ("Ніч науковців", "День музеїв", "День захисту дітей від насилля"), а також створення науково-популярних освітніх матеріалів.

Висновки. Науковий центр "Техманія" диспонує широкою інфраструктурою (кімната для відпочинку, ресторан та ін.), що поєднує діяльність музейних установ та шкіл. За таких умов музейно-педагогічний процес стає комплексною динамічною системою, яка забезпечує формування не тільки навичок технічної чи матеріально-художньої творчості, але й естетичної чуйності, образно-асоціативного мислення, сприяє гармонійному розвитку особистості.

Перспективи подальшої розробки цієї проблеми. Узагальнення досвіду зарубіжних колег щодо реалізації науково-популярної освітньої діяльності дитячих освітніх установ складе певне підґрунтя для побудови цілісної концепції освітньої діяльності вітчизняних музеїв.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція "Нова українська школа" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/konczepczija.pdf>.
2. Белофастова Т. Ю. Музей у системі сучасних комунікацій / Т. Ю. Белофастова // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтва. Науковий журнал. – К. : Міленіум, 2009. – С. 36–39.
3. Гайда Л. А. Музей у навчальному закладі / Л. А. Гайда. – Київ : Шкільний світ, 2009. – 128 с.
4. Довжук І. В. Основи музеєзнавства : [навчальний посібник] / І. В. Довжук. – Луганськ : Видавництво СНУ ім. В. Даля, 2008. – 164 с.
5. Снагощенко В. В. Основні етапи розвитку освітньо-виховних функцій музею / В. В. Снагощенко // Теоретичні питання культури, освіти та виховання. Зб. наук. праць. – Вип. 31. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2006. – С. 281–284.
6. Brabcová A. Brána muzea otevřená: Průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea / Alexandra Brabcová. – Praha : JUKO, 2003. – 585 s.
7. Ludíková L. Speciální pedagogika / Libuše Ludíková. – Olomouc : UP, 2002. – 360 s.
8. Jůva V. Dětské muzeum. Edukační fenomén pro 21. století / Vladimír Jůva. – Brno : Paido, 2004. – 264 s.

9. Караманов О. В. Музейна педагогіка в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи / О. В. Караманов // Освіта та педагогічна наука, 2012. – №3 (152). – С. 5–12.
10. Techmania Science Center [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://techmania.cz/fw_lang/cs/o-techmanii-2/.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Kontseptsiiia "Nova ukrains'ka shkola" [Conception "New Ukrainian School"] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://mon.gov.ua/konczepczia.pdf>.
2. Bielofastova T. Yu. Muzei u systemi suchasnykh komunikatsii [Museum in the System of Modern Communications] / T. Yu. Bielofastova // Visnyk Derzhavnoi akademii kerivnykh kadriv kul'tury i mystetstva. Naukovyi zhurnal [Journal of the State Academy of Culture and Art. Scientific journal]. – K. : Milenium, 2009. – S. 36–39.
3. Haida L. A. Muzei u navchal'nomu zakladi [Museum in Educational Establishment] / L. A. Haida. – Kyiv : Shkil'nyi svit, 2009. – 128 s.
4. Dovzhuk I. V. Osnovy muzeieznavstva [Basics of Museology. Tutorial book] : [navchal'nyi posibnyk] / I. V. Dovzhuk. – Luhans'k : Vydavnytstvo SNU im. V. Dalya, 2008. – 164 s.
5. Snahoshchenko V. V. Osnovni etapy rozvytku osvityno-vykhovnykh funktsii muzeiu [The Main Stages of Educational Functions of the Museum] / V. V. Snahoshchenko // Teoretychni pytannia kul'tury, osvity ta vykhovannia. Zb. nauk. prats'. [Theoretical Questions of Culture, Education and Training. Scientific Works]. – Vyp. 31. – K. : Vyd. tsentr KNLU, 2006. – S. 281–284.
6. Brabcová A. Brána muzea otevřená : Průvodce na cestě muzea k lidem a lidí do muzea / Alexandra Brabcová. – Praha : JUKO, 2003. – 585 s.
7. Ludíková L. Speciální pedagogika / Libuše Ludíková. – Olomouc : UP, 2002. – 360 s.
8. Jůva V. Dětské muzeum. Edukační fenomén pro 21. století / Vladimír Jůva. – Brno : Paido, 2004. – 264 s.
9. Karamanov O. V. Muzeina pedahohika v navchal'no-vykhovnomu protsesi zahal'noosvitynoi shkoly [The Museum Pedagogics in the Educational Process of School] / O. V. Karamanov // Osvita ta pedahohichna nauka [Education and Pedagogical Science]. – 2012. – № 3 (152). – С. 5–12.
10. Techmania Science Center [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://techmania.cz/fw_lang/cs/o-techmanii-2/.

Валенкевич О. В. Культурно-образовательные основы деятельности чешских музеев (на примере Научного центра "Техмания" в городе Пльзень).

В статье рассматривается деятельность чешского детского музея "Научный центр "Техмания"" в городе Пльзень, в котором обучают и развивают детей при помощи использования интерактивных технологий. На основе изучения направлений научно-технического образования конкретного детского музейного учреждения (игровые формы, 3D-кинотеатр, программа деятельности Детской группы, развитие инфраструктуры музея) определено место детского музея в неформальном образовании Чешской Республики. Сделан вывод о необходимости внедрения опыта такой работы в отечественных детских музейных учреждениях.

Ключевые слова: культурно-образовательная работа, чешский детский музей, интерактивное обучение, научный центр, музей науки и техники.

Valenkevych O. V. Cultural and Educational Bases of Czech Museums Activities (Based on the Example of the Science Center "Techmania" in City Plzen)

The article discusses the activities of Czech children's museum "Science Center "Techmania"" in city Plzen in the Czech Republic, which teaches and develops children with the help of interactive technologies. They influence on the formation of personality competency of the museum educator, helping to carry out efficiently the educational process, promote the effective implementation of education in terms of the museum environment. The article is devoted to a definition of the place and the role of the pedagogy of museum in organization of the cultural and educational process in museum. The role of the children's museum in non-formal education in the Czech Republic is described. There are shown the directions of scientific and technical education in the form of a game, using the latest technological advances (the usage of 3D-cinema, program of children's groups, the development of museum infrastructure). The necessity of introducing such work experience in Ukraine is shown. Borrowing the experience of foreign colleagues is important because the activities of our museums sometimes require radical restructuring. The introduction of close cooperation with such educational institutions like the museum "Techmania" is important, and high scientific and technical level remains an important issue as well, worthy of imitation. Prospects for further development of this problem lies in the consideration of other foreign museums that will enable national museums to adopt better and increase efficiency.

Key words: cultural and educational work, Czech children's museum, interactive learning, scientific center, museum of science and technology.